

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Heimwee naar dichtbij

Culturele tegenstellingen bepalen meer dan ooit het stemgedrag. Meer nog dan bij de landelijke verkiezingen van november 2006 heeft men bij de afgelopen raadsverkiezingen gekozen voor partijen dicht bij huis. Niet alleen de wereld, de Europese Unie, de Randstad, maar ook het lokale CDA blijkt nu heel ver weg. Mensen voelen zich verbonden met regio's, plaatsen en wijken, en niet met abstracte politiek. Minachting voor plaatselijke politiek is daarom totaal niet op zijn plaats: all politics is local.

door *Frank A.M. van den Heuvel*

De auteur is lid van de redactie van *Christen Democratische Verkenningen*.

ENKELE MAANDEN GELEDEN WAS ER een documentaire op televisie over Rowwen Hèze, een band met liederen die een mix van tex-mex en folkmuziek zijn. De band komt uit het dorpje America in Noord-Limburg. De landelijke doorbraak en de roem begonnen met een protestsong van de band tegen grote buur Horst aan de Maas, dat het dorpje wilde inlijven. Vervolgens ontwikkelde de band zich met regionaal geïnspireerde liederen over de Peel, het landleven en de natuur. Het is een mix van cultuur, religie en regio. Het is de strijd tegen de overheersende stad en de Randstad. Er zijn honderden Rowwen Hèzes in Nederland. Ieder dorp, iedere regio heeft zijn band, zijn dialect, zijn eigene. En eigenlijk houden de mensen van iets wat herkenbaar en dichtbij is. Misschien willen de meeste mensen het dorp liever dan de grote stad.

CULTUREEL STEMGEDRAG

Iedereen wil eigenlijk in een dorp wonen. Ook de mensen die in een stad wonen, wijzen altijd op het feit dat ze in een leuke, overzichtelijke buurt wonen met groen en dat ze helemaal niet het gevoel hebben in een grote stad te wonen. Is dan iedereen dorps, provinciaals? Neen. Er is wel degelijk

een verschil tussen de grootstedelijke mens en de mensen van buiten de grote stad. En dat is niet erg. Het zijn ook heel verschillende culturen, waar mensen steeds meer oog voor hebben. Generaliserend: cultureel is er een kloof tussen de Randstad en de rest van Nederland, 'de provincie', aan het ontstaan. De mensen die in de twee delen van ons land wonen zijn verschillend, de volksaard is verschillend, de beleving is verschillend, de ideeën zijn verschillend. En dan staat de Randstad soms voor Amsterdam, soms voor Hilversum, soms voor de grachtengordel. In Maastricht, Zeeuws-Vlaanderen, in Drenthe worden de zaken vaak compleet anders beleefd dan tussen de grachten van Amsterdam. In de Achterhoek, Franeker en de Kempen wordt steeds meer alles anders beleefd en geleefd. Misschien wel vergelijkbaar met de Verenigde Staten, maar dan minder uitgesproken en minder religieus verankerd. In de Verenigde Staten is een groeiende kloof tussen de westkust en het noordoosten enerzijds en de rest van de Verenigde Staten (de Midwest en het zuiden) anderzijds. Het gaat ons in dezen niet zozeer om economische issues, waar presidentskandidaten zich aan optrekken, noch om buitenlandse issues, waarvan Europa altijd denkt dat ze bepalend voor de uitslag zijn. Het gaat om de cultuur. Niet meer en niet minder. In de Midwest zijn de *values* van belang, de gemeenschappen en de betrokkenheid; en de afkeer van het centralistisch denkende Washington. Veel mediabepalende zaken in de Verenigde Staten spelen niet in de Midwest. Het is een andere wereld dan L.A., New York en Washington, waar individualisme, *liberals* en internationalisme de boventoon voeren. Je moet deze tweedeling kennen om de Amerikaanse cultuur te begrijpen en dus ook de verkiezingsuitslagen.

LIBERAAL VERSUS TRADITIE

Terug naar Nederland. Bij de vorige Tweede Kamerverkiezingen stemde Nederland voor het eerst extreem cultureel. Paars, D66, GroenLinks en de VVD verloren. Het CDA, de SP, de PVV en de ChristenUnie wonnen. Ook hier is een scheiding der geesten zichtbaar. Tussen de Randstad en de provincie. En misschien moeten we de Randstad specificeren tot de grachtengordel of tot de stamtafel van *Pauw & Witteman*, waar de oneliner als sneer richting provincie, christen en traditie overheerst. Wanneer je iedere dag naar deze 'stamtafel' kijkt en luistert naar de gasten, dan krijg je een zeer eenzijdig beeld van Nederland. Dan denk je dat Nederland geregeerd wordt door een seculiere groep individualisten die Amsterdam, de VPRO en de libertijnse wereld als icoon hebben en iedereen die een normen-en-waardendiscussie wil starten, christen is en buiten de Randstad woont als achterlijk beschouwen. In politieke termen gezegd: liberaal-individueel versus traditie-

gemeenschapgericht. Wat dat betreft was de paarse periode misschien een voorbode van een nieuwe tweedeling. Deze tweedeling komt ook pregnant naar voren als issues als bijzonder onderwijs, mediabeleid, godslastering en de medisch ethische vraagstukken spelen. Voor het CDA en D66, in wesen de echte tegenpolen in de politiek en representant van genoemde twee culturele stromingen, zijn dergelijke issues open zenuwen. De antithese is terug: Randstad tegenover provincie, ‘alles moet kunnen’ tegenover waarden, staat/markt tegenover maatschappelijke organisaties en *civil society*, individualisme tegenover gemeenschapsdenken, vrijheid tegenover verantwoordelijkheid. Momenteel zijn de financieel-economische onderwerpen en veiligheid actueel, maar het echte thema, de echte discussiepunten, die meer cultureel bepaald zijn, zullen terugkomen. Dat dilemma is niet te ‘regelen’ met een procentje of een agent meer of minder. Mogelijk leidt dit tot een herschikking van politieke partijen, waarbij zich rond het CDA de gemeenschapsdenkers positioneren, ook van de VVD en de PvdA; aan de andere kant vormt zich rondom D66 een paarse groep, bestaande uit de seculiere liberalen van de VVD en delen van de PvdA. De echte tweedeling is niet zozeer economisch gekleurd, maar veeleer cultureel bepaald. De directe leefomgeving staat voor de mensen centraal. Daar is het werk en de school, daar zijn de winkels en de vrienden. Het gaat ‘Den Haag’ niks aan.

ALL POLITICS IS LOCAL

Lokale politiek staat voor ‘dicht bij de mensen blijven’ en ‘problemen aanpakken daar waar ze zijn’. Door voor kinderen dicht bij hun huis een speeltuin aan te leggen, gaan ze niet zwerven door de stad, hebben ze activiteiten waarbij ze samen kunnen spelen en doen ze ook nog iets aan

*De keerzijde van de
globalisering is veel meer
realiteit: lokalisering*

lichamelijke oefening. Kortom: een speeltuin in de wijk is puur lokale politiek. Lokale politici kunnen zich onderscheiden van landelijke door juist heel concrete plannen te presenteren. Zo bouwen ze een eigen profiel op. De uitgangspunten van

een politieke partij zijn zo concreet te maken als we zelf willen. Daar komt nog iets bij. In deze tijd wordt vaak gedacht dat alles globalisering is. Dat klopt in zekere zin ook, omdat mensen digitaal met de hele wereld in contact staan en overal naartoe reizen. Toch is de keerzijde van de globalisering veel meer realiteit: lokalisering. Bijna alles is namelijk lokaal bepaald. De directe leefomgeving staat centraal voor de meeste mensen. Werk, school, kerk, sport, winkels, vrienden zijn allemaal om de hoek. Iedere

lokale politicus moet zich dat ieder moment realiseren. Natuurlijk heeft de Haagse politiek invloed op lokale verkiezingen, maar individuele politici, wethouders en raadsleden kunnen ook het verschil maken.

De ironie is dat de thema's die Wilders aanroert bij uitstek lokale thema's zijn: integratie, onderwijs, veiligheid op straat, de ergernis over verloedering. Hoogleraar geschiedenis en columnist James Kennedy schreef eerder: 'Modernisering (...) komt tot stand door de enorme hoeveelheid kleine keuzes die mensen maken in het alledaagse leven.'

De belangrijkste politieke thema's worden gevormd door de directe leefomgeving. Natuurlijk kunnen gemeenten op veel punten bepalen wat de gewenste omvang van een school is, wat de rol van de woningcorporatie is; steeds tezamen met de instellingen zelf en liefst enkel faciliterend. Het is aan scholen, zorginstellingen en corporaties om te handelen en onderscheidend te zijn. Lokaal zijn initiatieven tussen publieke en private partijen mogelijk: gespreide verantwoordelijkheid. Geen Den Haag nodig. Er is natuurlijk een zekere schaal nodig, maar het alternatief is geen schaalverkleining, maar schaaloptimalisatie in gemeenten, bij scholen, in de zorg en in de energiesector. Een goed voorbeeld van lokalisering is de gang van zaken, de afgelopen jaren, rond de verkoop van Essent- of Nuon-aandelen. Daags erna startten gemeenten weer een eigen, duurzaam, energiebedrijf. Nu zit daar nog rijp en groen, hobbyisme en zakelijk door elkaar, maar hier liggen mogelijkheden. Vreemd is wel dat gemeenten eerst Essent verkopen, en vervolgens zelf een eigen energiebedrijf willen starten dat juist geen moloch is. Waarom niet eerder slim gehandeld door met het net verkochte energiebedrijf slimmer te opereren? Schaaloptimalisatie. In de Verenigde Staten zijn veel energie- en andere nutsbedrijven georganiseerd als een coöperatie. Die bedrijven zijn van de gebruikers, van de mensen. Een perfecte vorm tussen anonieme overheid en harde marktwerking. Lokale politici moeten het lef hebben om in andere arrangementen en varianten te denken. Wanneer ze lokale politiek bedrijven moeten ze zich ook realiseren dat de grote stad anders is dan een provinciestadje, een dorp of het echte platteland, waar de krimp van de bevolking heeft toegeslagen. Verschillende gemeenschappen moeten ze verschillend durven aanpakken en besturen. Uiteindelijk bepalen de lokale politici de thema's, en wanneer lokale politici vinden dat 'Den Haag' te veel de agenda bepaalt, hebben ze dat aan zichzelf te wijten.

RAADSVKIEZINGEN 2010

Hoe zijn de recente gemeenteraadsverkiezingen te duiden in dit geheel? Was dit ook een strijd tussen provincie en Randstad, tussen platteland en

grote stad? Niet helemaal. Het stemgedrag was hier sterk ‘anti-bestuurderspartij’: men heeft tegen de macht, tegen de gevestigde partijen gestemd. Uiteindelijk hebben vvd, cda en PvdA het allemaal slecht gedaan. De vluchtheuvels waren gematigd (D66), extreem/populistisch (pvv, ton en Leefbaar) en lokale partijen (*one issue* of sterk voor één dorp). Hoe moeten we dit plaatsen in het eerdergenoemde ‘cultureel stemgedrag’? Dat past helemaal. Een (klein) deel heeft de logische vluchtheuvel gekozen die er is in de steden: D66/GroenLinks, hetgeen blijkt uit de goede uitslagen van D66 en GroenLinks in Amsterdam, Utrecht, Nijmegen, Groningen en Leiden. De grote winnaars waren echter de populistten (Leefbaar Rotterdam en de pvv) en de vele lokale partijen, die met name sterk waren op het platteland (Brabant, Zeeland, Limburg, Overijssel). Sterker: meer nog dan bij de landelijke verkiezingen van november 2006 heeft men gekozen voor de partijen dicht bij huis. Dat betekende in Rotterdam en Den Haag de pleidooien voor een ‘veilig en blank’ Rotterdam-Zuid, respectievelijk

*Beter een goede buur dan een
politicus op afstand*

een blanke en ado-gezinde Schilderswijk. De lokale partijen, in Zeeland bijvoorbeeld, waren onder meer *Algemeen Belang Groot Hulst*, *Partij Souburg-Ritthem*, *Leefbaar Schouwen-Duiveland* en *Lokale Partij Vlissingen*. In Brabant is het niet

anders. Eigenlijk zien we dat men sinds de Tweede Kamerverkiezingen van 2006 nog dichter bij huis is gebleven, misschien nog provinciaal, of dorps, is geworden. Niet alleen de wereld, de Europese Unie, de Randstad, maar ook het lokale cda is heel ver weg. Het eigen vertrouwde dorp van voor de herindeling is de mensen het meest na, en als een politieke partij dat in zijn naam zet, dan heeft men er vertrouwen in – ook omdat iedereen wel een buurman heeft die op de lijst staat. Beter een goede buur dan een politicus op afstand.

Mogelijk zal binnen Nederland de culturele strijd doorgaan en pregnanter worden. En mogelijk leidt dit tot de zojuist genoemde herschikking van politieke partijen. Dan is vervolgens de vraag relevant of het cda nog wel iets te zoeken heeft in de (grote) stad, in Amsterdam, in de grachtengordel. Zeker wel. Wel zal het cda, natuurlijk met de kennis, ervaring en de slagkracht van een landelijke partij, ook oog moeten hebben voor het lokale leven. En dat betekent dat het cda in Amsterdam een andere politiek moet voeren dan in Ootmarsum. In Utrecht andere mensen moet positioneren dan in Nuenen. Een mooi model in dat kader is nog immer Rabobank, die enerzijds overal in het land present is, maar tevens een landelijk sterke bank is; een bank die weet wat iedere particuliere spaarder in welk gehucht

dan ook wil, maar eveneens een landelijke koepel heeft, zonder welke de lokale Rabobank niet kan overleven. Dichtbij en compleet.

Ik wil ten slotte nog even terugkomen op wat ik eerder schreef, namelijk dat uiteindelijk iedereen in een dorp wil wonen. Misschien is iedereen provinciaalser dan we denken. De wijk, de buurt, is de eerste leefomgeving en daar wil men zich thuis voelen. En natuurlijk spelen lokale issues meer bij raadsverkiezingen dan bij landelijke verkiezingen, maar toch... mensen willen zich thuis voelen. De politieke partij, of deze landelijk opererend is of niet, moet hier oog voor hebben. En misschien moet je als CDA Amsterdam het in Amsterdam aan de Zuidas weer anders aanpakken dan in Bos & Lommer of in de Jordaan. En dan is de roemruchte Amsterdamse grachtengordel eigenlijk ook een gewoon dorpje. *All politics is local* en Johnny Jordaan en André Hazes waren niks anders dan Rowwen Hèze: zij maakten muziek die paste bij het dorp. Het dorp Deurne van Wim Sonneveld, dat overigens, net als het America van Rowwen Hèze, in de Peel ligt.